

УДК 325.561

В. О. Федотов, к. т. н., доц.;

А. В. Губанов

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРАКТИЧНОГО ДОСВІДУ РОБОТИ КУРАТОРІВ

Проаналізовано складові навчально-виховної роботи, вимоги до роботи куратора та особливості роботи в молодіжному середовищі в сучасних умовах. Досвід практичної роботи куратора групи розглянуто з розподілом на етапи: організаційно-правовий; індивідуальна робота; навчальна робота; робота з батьками студентів. В групах, кураторами яких були викладачі кафедри опору матеріалів та прикладної механіки (ОМПМ) Вінницького національного технічного університету (ВНТУ), середня успішність з фундаментальних дисциплін вища у порівнянні з іншими групами такого ж напрямку підготовки.

Вступ

Приєднанням до Болонського процесу Україна підтвердила свої наміри щодо розвитку вищої освіти у відповідності з європейськими стандартами, але при цьому з урахуванням національних надбань та стратегії соціального розвитку. Сучасна освітня політика вимагає від вищих навчальних закладів (ВНЗ) переходити на роботу за принципами демократії, відкритості прийняття рішень. І на цьому шляху важливим суб'єктом ВНЗ є інститут кураторів, який є ланкою, що практично об'єднує адміністрацію, викладачів, різні громадські організації зі студентами.

Навчально-виховний процес може бути розглянутий з розподілом на такі складові:

— організація навчального процесу (навчальна документація; якість підготовки та естетика аудиторій; організація роботи адміністрації, бібліотеки, їдальні та буфетів; організація та об'єктивність поселення студентів у гуртожитки тощо);

— організація та методика викладання дисциплін (організація та проведення за розкладом аудиторних занять, консультацій, іспитів; забезпеченість дисциплін якісною навчально-методичною літературою; наявність графіків роботи зі студентами контрактної форми навчання та графіків відпрацювань студентами пропущених занять тощо);

— робота викладача та студента.

Робота викладача як куратора групи зосереджена, в основному, на останній складовій навчально-виховної роботи.

Куратори, що працюють зі студентами першого курсу, повинні враховувати особливості здобуття вищої освіти в країні та риси сучасного молодіжного середовища.

За останні десятиріччя відбулися суттєві зміни у ставленні студентів до процесу навчання. У зв'язку з економічними, політичними, реформами студенти з фундаментальною підготовкою фактично залишилися в Україні поза ринком праці [1]. Наприклад, випускники Києво-Печерського ліцею № 171 «Лідер» виїждять у Німеччину, США, Францію, Іспанію, Чехію, Росію тощо для продовження навчання та на роботу. Так, випускник ліцею 2000 р. Федорчук М., який у 1999 р. був абсолютним чемпіоном світу з математики, працює професором Колумбійського університету. Випускники ліцею Цицура П. та Гоголів А. аспіранти університету в Пенсільванії, Антон Міллет аспірант інституту Макса Планка у Німеччині (газета «Факты». — 2008. — № 51. — С. 6). Починаючи з 1991 р. із України за кордон виїхало майже 6000 наукових співробітників, в тому числі 313 докторів наук [2].

Різні підходи до навчання студентів контрактної та державної форм навчання, розшарування за рівнем достатку приводять до необ'єктивного оцінювання знань студентів, перетворення навчання з важкою, наполегливою, послідовною працею у відвідування ВНЗ під час семестрів та сесії. Герцен О. І. наголошував: «Наука не здобувається без праці... В науці немає іншого способу надбання знань, як у поті чола: ні поривання, ні фантазії, ні прагнення всім серцем не замінять праці.»

В молодіжному середовищі зустрічаються екстремістські угруповання («скінхедеи», «хули»), поширюється релігійна нетерпимість, крайніми проявами її є постійні терористичні акти, факти непідкорення владі. З'явилися нові проблеми у роботі зі студентами через стрімкий розвиток всесвітньої комп'ютерної мережі Internet, мобільного зв'язку і вільного доступу до аудіо-, відеоінформації за їх допомогою. В усіх країнах світу виникла реальна загроза демонстрації широкій аудиторії порнографії, насилля, жорстокості, неконтрольованої привабливої реклами наркотиків, алкогольних напоїв, тютюнових виробів. Молодь з «пасивних» спостерігачів перетворюється в авторів, режисерів та операторів відеофільмів брутального характеру. Так, в 2007 році м. Дніпропетровськ і Україна були шоковані відеоматеріалами вбивства та катування людей, які режисували і зняли троє молодих людей з метою реалізації в мережі Internet. Частина молоді вже ототожнює віртуальний світ з реальною дійсністю, що призводить до порушень психіки та неадекватної її поведінки.

Зупинимось тепер на особистості куратора (викладача) і його відношенні до роботи зі студентами.

Працюючи зі студентами першого курсу, необхідно пам'ятати — це «дорослі» діти і вони відрізняються від дорослих у сприйнятті навколишнього світу, ставленні до нього (егоцентризм), вони, звичайно, не мають тих знань та досвіду, що його мають дорослі. Їм необхідно встановлювати зрозумілі правила і навіть заборони, ніколи не дотримуватися партнерських стосунків, які існують на рівні дорослих. Куратори повинні (принаймні перші два місяці навчання) піклуватися про студентів. Куратор повинен бути вимогливим, об'єктивним і ставитися до студентів з повагою і розумінням. Ніякої зверхності та поблажливості! Студенти повинні бачити в особі куратора чесну, виховану, дисципліновану людину. В роботі зі студентами немає дрібниць. Має значення як куратор одягається, тихо чи голосно розмовляє, спокійний чи метушливий, як готується та як проводить кураторську годину тощо.

Такі вимоги до викладача, як до куратора, на кафедрі ОМІМ ВНТУ. Необхідно підкреслити, що молоді викладачі проходять стажування у досвідчених кураторів груп протягом триместру і тільки після цього допускаються до самостійної роботи.

Розглянемо тепер досвід практичної роботи інституту кураторів на кафедрі ОМІМ.

Роботу з групою можна умовно поділити на кілька етапів.

1. Організаційно-правовий.

Протягом першого місяця куратор знайомиться з групою — анкети «Інформація про студента», «Ваш характер» [3], доводить до студентів правила поведінки в університеті [4], Закон України «Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям», «Положення про фонд соціальної допомоги студентам та про порядок призначення, встановлення розмірів і виплат стипендії», Основні положення організації навчання за кредитно-модульною системою (КМС) [5], програму реалізації гуманітарної політики та виховної роботи університету на навчальний рік [6], структуру та історію розвитку ВНТУ, Інституту машинобудування і транспорту (ІнМТ), наукові школи ІнМТ.

2. Індивідуальна робота.

Особливу увагу слід звертати на студентів, для яких значною мірою (за результатами анкети «Ваш характер») властиві риси меланхолічного темпераменту, емоційно нестабільних та тих, які у відповідях анкет були не зовсім щирі. З такими студентами куратор повинен працювати індивідуально. Кількість студентів в групах, які не є щирими, зростає з кожним роком.

Робота групи суттєво залежить від старости групи. На кураторських годинах староста групи дає інформацію зі старостату, які розпорядження адміністрації виконані, що необхідно зробити і в які терміни, розглядається інформація стосовно пропусків занять студентами групи за тиждень і аналізуються причини пропусків та динаміка відпрацювань студентами пропущених занять тощо.

Одним із методів перевірки результатів роботи групи в першому триместрі є використання анонімною анкети «Соціально-психологічний клімат в колективі». На підставі аналізу відповідей студентів і зокрема на питання «Чи вважаєте Ви правильним вибір лідера (старости) Вашої групи?», куратор може запропонувати адміністрації нову кандидатуру старости групи.

3. Навчальна робота.

Після закінчення організаційно-правового етапу проводиться аналіз елементарних знань студентів з математики за середню школу. Зі студентами, що показали незадовільні знання, куратор працює індивідуально на кураторських годинах, а зі студентами, які мають задовільні знання — окре-

ними групами. Така методика допомагає визначити добре підготовлених студентів та поліпшити знання студентів за середню школу до необхідного рівня.

Студентам, що якісно склали сесію на початку другого триместру, пропонується підготувати доповіді на науково-технічну конференцію ВНТУ. Як теми студент може вибрати професійно орієнтовані олімпіадні задачі з відповідних дисциплін, реферати з аналізом конструкцій, виробів, технологічних процесів, пов'язаних з майбутньою професією, або реферати, які враховують уподобання студентів. Наприклад: «Недоліки та переваги гальмівних систем сучасних автомобілів», «Як і чому був започаткований Ермітаж», «Історія створення виборчої системи» тощо.

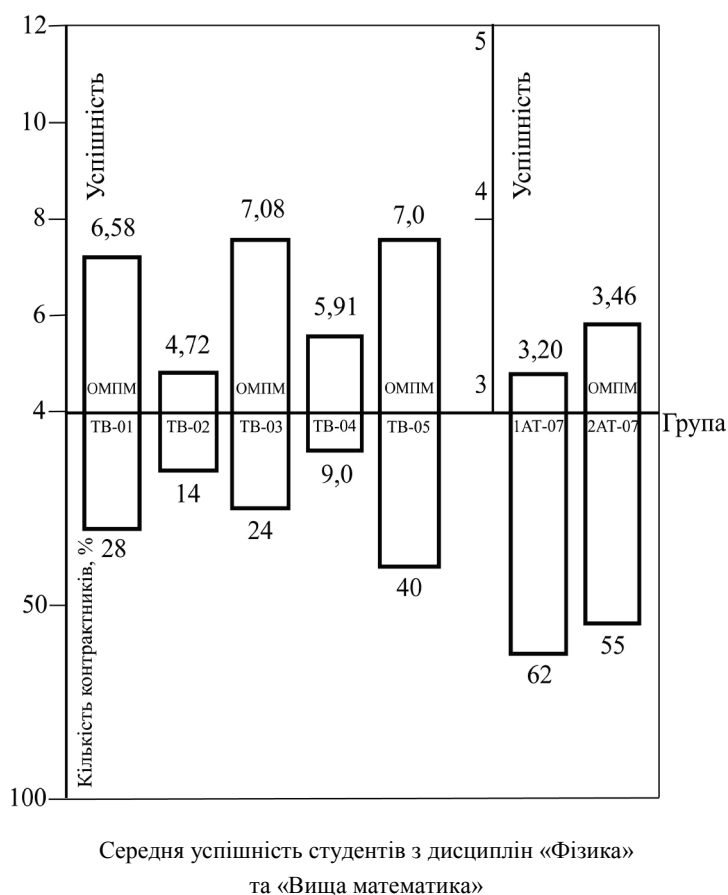
4. Робота з батьками.

За результатами навчання батькам студентів, що мають якісні знання, висловлюється подяка від імені адміністрації інституту. Якщо студент має незадовільні оцінки з двох і більше дисциплін на проміжному етапі, куратор попереджає батьків, що їх діти працюють недостатньо і необхідно надолужити прогалини в другому модулі.

У більшості випадків зусилля батьків і куратора дають позитивні результати. Так, в гр. 2АТ-07 (2007—2008 н. р.) 15 студентів мали після першого модуля незадовільні оцінки (набрали менше 40 % від бальної оцінки дисципліни за перший модуль) з двох і більше дисциплін, а за результатами екзаменаційної сесії заборгованості з двох дисциплін мали 3 студенти і 4 студенти — з однієї дисципліни.

Вказані практичні методи роботи кураторів формують у студентів творчий підхід до навчання, створюють в групі атмосферу знань.

Результати прийнятих на кафедрі ОМПМ вимог до особистості куратора та принципів його роботи аналізувалися на підставі складання іспитів з дисциплін «Фізика» та «Вища математика» за період з 2001 по 2008 р. показані на рисунку.

В групах (ТВ-01, ТВ-03, ТВ-05, 2АТ-07), де кураторами були викладачі кафедри ОМПМ, середня успішність з дисциплін «Фізика» та «Вища математика» вища (від 8 % у 2007—08 н. р. до 39 % у 2001 р. та 2002 р.) у порівнянні з іншими групами цього напрямку підготовки, причому кількість студентів контрактної форми навчання явно не впливає (рис. 1) на середню успішність студентів першого курсу в розглянутих групах.

За ініціативою та під керівництвом ректора ВНТУ, академіка АПНУ Мокіна Б. І. Розроблена та впроваджена у ВНТУ з січня 2006 р. методика експертного оцінювання результатів діяльності кураторів академічних груп [7]. Згідно з рекомендованими критеріями (рівень успішності, відвідування занять, дотримання правил поведінки на заняттях та у гуртожитку і чинного законодавства України, участі в наукових, культурних, спортивних та громадських заходах студентів академгрупи, якою опікується куратор; рівень співпраці куратора із представниками студентського самоврядування), ефективність роботи куратора кафедри ОМПМ в гр. 2АТ-07 за

перше півріччя 2007—2008 навчального року має інтегральну оцінку (рейтинг куратора) $R = 0,823000014$ ($R_{\max} = 1$) і надбавку у розмірі $H = 21,89\%$ ($H_{\max} = 25\%$) від посадового окладу, що відповідає оцінці «добре» [7].

Висновок

В практичній роботі куратору слід використовувати системний підхід з розподілом на такі складові: організаційно-правова робота; індивідуальна робота; навчальна робота; робота з батьками. Такий підхід реалізовано в групах, де кураторами були викладачі кафедри ОМПМ. Результатом його використання є суттєве підвищення середньої успішності студентів у порівнянні з іншими групами цього ж напрямку підготовки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Згуровский М. З. Дипломована псевдоосвіта або Суперечності перехідного періоду у сфері вищої освіти України / М. З. Згуровский // Дзеркало тижня. — 2006. — № 6. — С. 14.
2. Новоукраїнський танок — фрейлакс — яблучко / Б. Малицький. Прикладне наукознавство // Дзеркало тижня. — 2008. — № 9. — С. 13.
3. Мацко Л. А. Теоретичні матеріали та психологічні тести для кураторів студентських груп / Л. А. Мацко, М. Д. Прищак. — Вінниця: ВДТУ, 2001. — 16 с.
4. Правила внутрішнього розпорядку для працівників Вінницького державного технічного університету та осіб, що навчаються у ньому. — Вінниця: ВДТУ, 2002. — 19 с.
5. Леонт'єв О. М. Положення про організацію навчального процесу за кредитно-модульною системою у Вінницькому національному технічному університеті / О. М. Леонт'єв [та ін.] — Вінниця: ВНТУ, 2004. — 16 с.
6. Буяльська Т. Б. Програма реалізації гуманітарної політики та виховної роботи у Вінницькому національному технічному університеті на 2007—2008 н. р. / Т. Б. Буяльська. — Вінниця: ВНТУ, 2007. — 38 с.
7. Мокін Б. І. Математичні моделі в системах управління ефективністю діяльності професорсько-викладацького складу вищих навчальних закладів: [монографія] / Б. І. Мокін, Ю. В. Мокіна. — Вінниця: УНІВЕРСУМ—Вінниця, 2008. — 132 с.

Матеріали статті рекомендовані до опублікування оргкомітетом ІХ міжнародної науково-практичної конференції «Гуманізм та освіта» (10—12 червня 2008 р.)

Надійшла до редакції 19.06.08
Рекомендована до друку 24.06.08

Федотов Валерій Олександрович — доцент; **Губанов Андрій Васильович** — асистент.

Кафедра опору матеріалів та прикладної механіки, Вінницький національний технічний університет